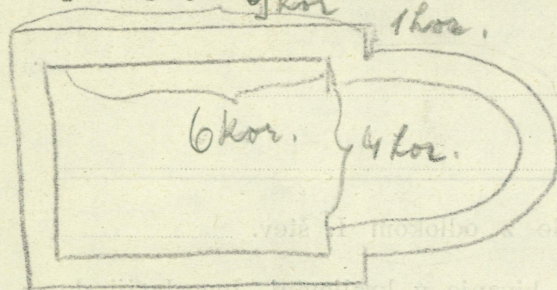

Pod zvonikom iz za zvonikom proti vzh. kapela obstoječa iz pravokotnega prostora (pod stolpom) obokanega z banjo in polkrožno venpotegnjeno apsido, z banjo prehajajočo v kupolo.

Notranjščina vsa predelana. V zakristijo vodi kamenit portla s porezanimi robovi in močnim žlebom. Vsaj poznogotski., če ne kasnejši. Na slavoloku napis : sanCta De IgentriW Maria Virgo svCCvrito nobis.

Oratorij : 6 portretov prejšnjih župnikov, deloma zanemarjeni.

Župnik z belo periko, prestrljen in presekan z mečem, dosti dober iz 1. pol. 18. stol.

2 šita v spomin na viteško proglasitev iz l. 1648 Georg Gottfried v. Lanberg in 1644 Wolfa Ehrenverter Herr v. Buchmann. Prvi portret ima zadaj napis: Adm. R. D. Thon Hrovatin Archp. M. Dm̄cae

Jacob Michl pinxit Anno 1728. Dosti dober.

2 portret A. R. D. Georg Goimerez P. Archp. 1772. Razmeroma dober.

3. Adm. R. D. Paul Haffner P. Archp. Ma. d^{ae} 1680. Slikarija, vsaj obraz precej dobra.

4. Johann Nepomuck Reitz Dechant zu Grossontag alt 55 Jahr Gemahlen von Peter Hanzendorffer anno 1792.

5. Na okviru zadaj nap s : Michael Oimig natus in Monte Jerusalem almae
parochian^e Sancti Nicolai Episcopi in gremiato anno reparatae salutis
1762 22 septembris. Praesbyter factu 22 avg. 1790 ~~ex~~ exceberi ordini
..... May 1793 parochus ad S. Nicolau j^{ma} iunii 801
Decanus factus prima Maii anno 1806 obrit. Dober portret, obraz skoro
uničen.

6. Max Kreiner T.o. # Praesb. Cap. A.A.L.L. et Phiae magter ssae
theologiae bacc. formatus aetat. suae 46 ann. 15 ann. in ordine 12. ann.
parochus ad Magnam Dominicam 1706. Dosti dober.

Visokost prvotnega zvonika sega samo eno nadstr. na obok kapele.

Cerkev obstoja iz prostora enake širine, postavljenega pred stolp.

Pred prezbitერიjem sta na levo in desno prizidani po ena kapela s

čudnimi stebri. na vhodnem loku in tudi znotraj na stenah in posebno na svo-
du.

V str. oltarjih 2 dobri sliki, v južni kapeli apoteoza sv. Janeza Nep.
v sev. sv. Jožef. Obe zelo dobri in verjetno iste roke, toda zanemarjeni.

Vel. oltar iz 2. pol 18. stol. z dobrima kipoma sv. Petra in Pavla.

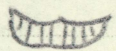
Leva prižnica iz sr. 18. stol. Istotako oltar s križanim njej nasproti.

Na oltarju originalni svečniki s ptiči z vitežkim križcem iz zač. 18. stol

Najlepši pa je kor z bogato štukaturro, z dvema velikima kipoma, bog

bogatimi vencí, puti in grbom z bogatim listovjem iz konca 17. ali zač-
18. stol. Na lopi pred galvnim portalom kamen z letnico 1698, kar se
sklada s korom.

Stele, XXXVI, 11.8.1925, str.10 - 13.

Relief na zvoniku: figura, ki drži levico pred prsmi, desnico pa dviga. Spodaj
nekak prt, zavozlan čez pas. Glava okrogla. brada, brki. Mandeljaste oči
oči (znotraj se motiv še enkrat ponovi) Nos odbit.

Glava nad apsidó - nekdanji vrh apside. Velika ušesa, mandeljaste oči, plo-
ščat obraz, geometričen, močan nos, močne obrvi, pod katere so poglabljene oči.

Spomin na Schönggrabern - ca.1200 ali prva polovica 13.stol.

Cevo, Zap. XX, str.14^a - 27.X.1950.

Prvotna cerkev, cerkev z zvonikom nad prezbiterijem, na vzh. polkrožna apside.
Zvonik pozneje za 2/3 prvotne višine povišan. Apsida ima na vzhodu ozko pol-
krožno završeno romansko okno. V enaki višini vrha strehe apside sta vzdani
2 primitivni skul turi. Vzhodna je prvotno bila verjetno vrh strehe. Predstav-
lja brezbrado glavo z velikimi ušesi in dvodelnim pokrivalom. Line zvonika ima
jo letnico 1674. Južna figura predstavlja moža do kolen, frontalno postavlje-
nega bradatega, levo roko drži nad pasom preko telesa, proti desni. Desna se
zdi, da je dana od komolca dvignjena v prespekt. skrajšavi ali pa je odbita.
Mož izgleda, da je od pasu gori gol, pas je zavezan pred popkom in dvodelno
pada navzdol. Čas? Ker so enakomerno vstavljene izgleda da so prvotne. Nad
figurami po ena ozka šilasta gotska lina s 3 listnim vrhom.
Apsida ima vrhnji venec enostavnega profila

Na vel.oltarju 2 odlična kipa sv. Petra in Pavla. Sorodna kipom iz Novega Celja. Mariborska ali graška delavnica visokih kvalitet.

1sto velja za 2 izredno koketna angela na vrhu oltarja.

Stele, CX, 9.9.1940, str.58-58'.

Vzh.del stavbe je korni zv. nik s polkrožno apsido. V osi je ohranjeno eno ozko poglobljeno polkrožno zaključeno okno. Ritrlični venec je enostavno geometričen, kakor kapiteli v mariborski stolnici in drugod.

Na zvoniku se dobro vidi, da je bil skoraj še za eno višino povišan.

Nad stožičasto streho apside je vzdignjena figuralna glava, katere oprsje je svoj čas služilo za pokritje strešnega stožca. Glava je brezbrada in ima čepičasto pokrivalo. Nad glavo je ozko šilasto zgodnjegotsko okno s trilistno suličastim vrhom. V juž.steni zvonika je vzdignjen dokolenski relief nekako v isti višini kot na vzh. - glava. Predstavlja frontano figuro, prepasano čez ledja in pas zavozljan pred trebuhom, tako da oba konca visita navzdol. Ploskovito primitivno obdelana glava je bradata z izrazitimi brki, leva roka je položena na prsi, desna pa izgleda da je dvignjena v bla. oslovo, ako ni odbita. Čas te arhitekture verjetno sr.13. stol.

Enako okno kakor oni dve je tudi v sev. steni zvonika, ali je tudi tretja figura bila ni jasno.

A psida je obokana s polkrožno, ki pa nima simetričnega loka. Mogoče je predelano ali sploh novo, kakor nedvomno polkrožna banja pod zvonikom.

Zanimiva klasicistična slikarija, stebišče, vaze s cveticami in baldahimi za Marijinim kipom.

Kronogram: Sancta Dei Genitrix Maria Virgo s VCCV nito nobis.

Zap.del cerkvene ladje izgleda, da je gotski prizidek - ima gotski zokel. Odlična sta kipa sv. Petra in Pavla, spominjata na Holzingerja.

Veliki sliki v str. oltarjih sta delo Martina Altomonteja.

Odlična je štukatura obeh str. kapel iz sr.18.stol.

Figuralna štukatura na balustradi kora pa je iz konca 17.stol.

Stele, CXIV, 28.8.1950, str.15-16'.

Kapela pod zvonikom nekoliko podaljšana polkrožna apsida s polkupolo, ki se podaljšuje proti zapadu s tono (banjo) Ladja ima polkrožen banjast svod. Kapela je slikana v klasicističnem načinu, zanimiva arhitektura stebrov z ogrodjem. Na ogredju palmetna ornamentika in niše s posodicami s cvetjem. Ste-ne vse marmorirane, na oboku ladje(rozeta) na oboku prezbiterija okrogla odprtina s pogledom v nebo. Za kipom Marije na oltarju zastor in dva časteča angela. Na levi in desni na stenah emblemi sestavljeni iz cerkvenih posod. Dekorativno zelo fino. Na zap.steni Bog oče. Na slavo oku ime Marije in kronogram: sanCtus Dei geni-triX Marla Virgo sVCCVrItO nobIs. V kapelah sv. Jožefa in sv. Janeza Nep. odlične štukature s prizori iz življenja obeh in alegorične figure. Sliki teh dveh svetnikov sta odli ni deli avstr. smeri, po živahnem koloritu in močnih kontrastih spominjata na temperamentnega Maulpertscha, 2.pol.18.st. S figuralnimi štukaturami okrašen kor iz 2.pol.17.stol. Stele, CXXIII, 27.2.1936, str. 33-34.

Das Gemälde: "Die heilige Dreifaltigkeit" vom Josef Wonsiedler in Gross-sontag.

"Josef Wonsiedler", Der Kirchenschmuck, 1901, XXXII Jahrgang, Nr. 7. S. 103.

Dr. Auguštín Stegenšek: O Veliki Nedelji in podobnih krajevnih imenih.

ČZN. V. 1908. str. 23- 38.

Velika Nedelja v Slov. goricah. Patrocinijs je sv. Trojica. Kraj se imenuje prvič l. 1222. Latinski se imenuje Dominicus in Dominica s prista-vljeno besedo sanctus ali pa tudi ne, nemški pa Sonntag in hl. Sonntag. Dvakrat (1273 in 1283) se imenuje Marij na cerkev. Sedanja cerkev sv. Trojice se je postavila l. 1674.

dr. Auguštín Stegenšek: O Veliki Nedelji in podobnih krajevnih imenih. ČZN. V. 1908. str. 25.

Poleg Ptuja je zelo verjetno bila ena izmed cerkev (dudlebska) v sedanji Radgoni, in druga pa pri Veliki nedelji. Z ozirom na konservativnost srednjega veka je pač bil neki historični razlog, da sta ravno v Radgoni in pri Veliki Nedelji pozneje postali matici cerkvi. Na obeh krajih je bila rimska cesta in naselbina (pri Vel. Nedelji Trgovič) in časovna razdalja ni bila tako velika ter so poleg ustnega izročila tudi listine čuvala spomin vsaj na nekatere cerkve v predmadžarski dobi. Mogoče je še kje drugod na našem ozemlju bila kaka cerkev, a vse to je pusto ugibanje, ki od gole možnosti ne more niti za korak dalje. Kdo nam jamči, so li krajevna imena v Conversii pravično pisana? Deloma so se imena po novi kolonizaciji tudi celo spremenila in iz slučajne sličnosti v izgovoru se ne sme nič sklepati, kjer ni drugih razlogov.

Fr. Kovačič: Doneski k starejši zgodovini Murskega polja.

ČZN. XV. 1919. str. 84, 85.

Zadnja pražupnija našega ozemlja je po času Velika Nedelja. Ta kraj je iztrgal Madžarom iz rok Friderik Ptujski ok. l. 1199. ter je podaril to svoje posestvo, opustošeno in neobljudeno nemškemu viteškemu redu ali križnikom. Imenovanega Friderika sin, Friderik Ptujski, je l. 1222

darilo svojega očeta "in Dominico" potrdil s polovico ~~desetine~~ desetine iz te ~~oklice~~ okolice.

Križniki so opustošeno in neobljudeno zemljo ("vacuam adhuc et inhabitatam") začeli kultivirati in naseljevati; ptujski gospodje so ustanovili v Veliki Nedelji prvo cerkev, katero je l. 1235. dne 8. julija s patronatom vred odstopil križnikom ("in ecclesia que vocatur ad sanctem Dominicam") in obenem obljubil, da bode tudi v Solnogradu poskrbel, da se ta prenos patronata od nadškofa kot ordinarija pripozna., Pol leta pozneje, 26. januarja 1236. v Ptuj^u je nadškof Eberhard potrdil prenos patronata pri cerkvi "aput sanctam Dominicam" na nemški viteški red.

Ob tej priložnosti je bržčas tudi solnograški škof podelil velikonedeljski cerkvi župnijske pravice. Župnija je obsegala prvotno celi sedanji sodnijski okraj Ormož.

M. Ljubša: Zemljepisni razvoj župnij ^v in pražupnijah Ptuj, Velika Nedelja in Radgona.

ČZN. XX. 1925. str. 4.

Velika Nedelja (Grassmontag).

Prafarna cerkev, posvečena sv. Trojici.

Pravilno orientirana cerkev stoji na dravski ježi nad Ptujskim poljem v n.v. 229 m ter ga vedutno obvladuje.

Viri in literatura: Barba kronika Petra Danjka iz leta 1838; Marjan Zadnikar: Romanska arhitektura na Slovenskem, Ljubljana 1959; jezuit Jožef Liesgang: Diarium, rokopis iz leta 1762.

Karakteristika: Cerkev sestoji iz dolge, ozke, pravokotne ladje z na vzhodnem koncu prizidanima, pravokotnima kapelama, prizmatičnega vzhodnega zvonika, polkrožne apside in ob severno steno zvonika prislone nadstropne zakristije. Gradnja je kamnita, v zahodnem delu ladje in gornjem delu zvonika opečna, ometana. Strehe ladje in obeh kapel so sedlaste, opečne, apside polstobžčasta, pločevinasta, zvonika štiri strano piramidasta, pločevinasta. Cerkev je velika, markantna stavba, ki skupaj z gradom in šolo popolnoma obvladuje okolico.

Zunanjščina: Zahodno fasado členijo štiri toskanski stakki pilastri, ki rastejo na precej visokih bazah iz pristrešnega talnega zidca. Prektor med srednjim, nekoliko širšim parom pilastrov zavzema preprosta vhodna veža s pristrešenim talnim in konkavnim venčnim zidcem, s pp vhom, nad katerim je na s-konsoli letnica 1698, nad njo pa jabolko in križarski križ. Pokrivat jo češka kapa in sedlasta opečna streha. Veža je jasen prizidek iz leta 169. Glavni portal je velik, pp, profiliran, ušesast, njegove vratnice so še originalne. Veža je opečne gradnje, v njej se nahaja velik školjkast kropilnik. Med zunanjsima paroma pilastrov so po dve (ena nad drugo) ppk niši, nad večino strehe pa napol zakrite pp okno, nad njim ppk niša in nad njo lina v obliki tevtonskega križa. Pilastri ne nosijo ničesar, ampak se v višini podolžnih sten prosto končajo. Severna ladjina stena je preprosta ter ima v baročnem podaljšku pristrešen talni zidec, v vsej dolžini pa venčni zidec, profiliran v vidu popolnega ogredja. Od treh velikih, preprostih pp oken je zahodno zazidano do pdp lone. Kjer odstopa sedanji omet, se kaže starejši,

svetlejši, morda še celo originalen omst. Južna ladjina stena je enako oblikovana kot severna. Kapeli sta enako oblikovani kot starejši del ladje ter imata po eno enako pp okno v vsaki podolžnici. V vzhodni steni južne kapele je profiliran pp portal s profilirano preklado, v severni steni sev. erne kapele je okrogla lina. Opečno zgrajena nadstropna zakrisija ima preprostejši, profiliran venčni zidec ter je predrta na severni steni s tremi okni pp, na vzhodni strani pa tudi s tremi pp okni in pp portalom z nekoliko ožjo pp svetlobo. Zakristijska okna zapirajo kvadratne, cerkvena okna pa valovite mreže. Najzanimivejši del cerkve je njena vzhodna partija. Jugovzhodni vogal ladje kaže kamenito gradnjo, ki je na samem vogalu iz klesancev, sicer pa kaže ome z romanskimi fugami. V višini ca 1 m je vidna sled neke odprtine s poševnim ostentjem, nekoliko višje v steni pa skoraj polnoplastična maska s frigiške kape, ki kaže v režu oči in ust romanske stilne značilnosti. Zvonik je nekoliko nad gotakimi linami kamenite gradnje, višje opečne, ranobaročne, iz leta 1674, v gornji četrtini ga opasuje kamenit paličast zidec, medtem ko je fasion obit s pločevino. Pod zidcem so v kvadratnih profiliranih okvirih urna kazališča, (štiri), štiri zvonove line pa so biferne, členjene, rusticirane, s skupno polico in profilirano karniso. Pod vzhodno biforo je plošča s krilatim grbom in letnico 1674 ter napisom: DISER KIRCHTHURN IST 1674 IN ZEITEN DES HOCHWÜRDIG HOCHGEBORNEH HERRENS HERRENS CHRISTOPHS HERRENS VON KLUNECKHEN, ERBHERRENS AUFF JOSCHEL MODELITZ UND DADENLEBEN DER RÖMISCH KAYSERLICHEN MAJESTÄT WÄKTLICHEN KÄMMERERS DER KÖNIGLICHEN MA:-JESTÄT ZU HINGANEN OBRISTENS, T.O. RITTERS LANDTCOMMENTHURS DER BALLEY ÖSTERREICH COMMENTHURS ZU GROSSONTAG GRATZ ETC NEUFERBAUT UND VERFERTIGET WORDEN. Grb je od menovanega Kunečaja enako, kot je tudi na štukirani emporini fasadi, medtem ko je nad Jožefovo kaplo po njegovi očetovi, nad Nepomukovo kaplo pa po materini liniji. Stolp je bil do leta 1770. krit z opeko, od takrat pa s pločevino. Sicer poživljajo stolp samo tri male, ozke, ranogotske line s poševnim ostentjem in trillistnimi zaključki. V južni steni

je v pritličnem delu veliko, neogotsko okno, sicer pa kaže ta stran tipičn romanske gradnjo s fugami in mke malo sončno uro. Nad neogotskim oknom je vzdian relief dokolenskega bradatnega moškega, oblečenega v haljo s pasom, katerega prevezka presto visita. Z levico se prijemlje za desno stran prsi ž desnico pa sega k rami. V ozadju se kaže jo vijuge, ki nakazujejo hribe in vodo. Morda relief ponazarja Kristofa?

Severna zvonikova stran je podobna južni, le da jo v spodnjem delu zakriva prizidana zakristija. Severovzhodni vogal kaže kamenito romansko gradnjo iz klesancev.

Vzhodna zvonikova stena je enaka ostalim, le da ima na vrhu apsidane streh vzdian krovni kamen v obliki moške glave s stoječimi ušesi, pokrite s frigijsko kapo. Plastika kaže atropelčne prvine ter je enako kot relief, ki sicer ni isto delo, iz časa nastanka cerkve.

Polkrožna apside brez talnega zidca, ki kaže deloma opus spicatum in je zaključena s spodaj prirezanim, ometanim, kamenitim venčnim zidcem, hrani originalno, vzhodno, lijakasto, kamenito romansko okno z ozko svetlobo in pravilno ppk obliko. Proti severu in jugu se kažejo sledovi po dveh oken, večjega, rahlo zašiljenega in manjšega (deloma vzdianega) ppk. Prva so gotška druga ranobaročna, prva imajo poševna, druga ravna kamenita ostenja. Sedaj so oboja zazidana.

Cerkvena zunanjščina je bila obnovljena leta 1901.

Notranjščina: Ladja je dolga, ozka in sorazmerno nizka. Tlak je črno-bel cementen, brez epitafov ter v presbiteriju in kapelah za stopnico dvignjen. Tlak je iz leta 1892. Včasih sta bili v cerkvi dve grobnici. Prva, zasuta leta 1760., je bila pod glavnim oltarjem. Vhod vanjo je vodil skozi vrata, ki so bila med vrati v zakristijo in vrati, vodečimi na oratorijsko stopnišče. Druga grobnica, zasuta leta 1802, se je nahajala pod Jožefovo kapelo. V starem cerkvenem tlaku se je nahajalo osam epitafov iz 18. stoletja. Zidana pevska empora počiva na dveh kombiniranih slopih in dveh križnih oboki, da

nega pa zavzema ravno stopnišče. Fasado ji kasi težek, plastičen štuk, iz okoli 1680-1690, delo Italijana J. SCHOMASSIJA. Fasada je razdeljena v tri polja, katera ločujeta lizenasta podaljška obeh slopov, pred katerima stojita na konsolah nameščena kipa Petra in Pavla v naravni velikosti, zaključujeta pa hrustančasto bordirani kartuši z angelskima glavicama. Vse tri lbočne robove spremlja bogata sadna kita, njih ostenja pa krasi cvetni akant. Vsa tri polja izpolnjujejo grb in dve kartuši, obdani s plastičnim akantom, kronani s tremi turnirskimi čeladami, nošeni od po dveh pufov, katerih sre nja sta trebila in obdani od orožja, ki je žarkasto razmeščeno. V koteh med emporo in ladijskima podolžnicama sta po dva puta, ki nosita kartuši, obdani z akantom in zaključeni z angelskima glavicama. Emporino fasado zaključuje v vsej dolžini profiliran zidec. Štuk je kvalitetno delo italijanske provenience. Ladjini podolžnici členijo štirje pari dvojnih polyslopov, pokriva pa banja s štirimi pari križnih sosvodnic, ločenih z dvojnimi oprogami. Enako širok in višek presbiterij je zelo kratek. Oblikujeta ga dva para podvojenih polyslopov, povezanih z dvema oprogama, med katerima je ozek križni obok. V kapeli vodita precej nizka ppk slavoška s profiliranimi zidcema. Kapeli sta pravokotne oblike, obteka jih golčasta greda, pokriva pa češka kapa. V zakristijo vodi pp vhod iz leve kapele.

Cerkveno notranjščino so poslikali leta 1838 italijanski slikarji Jožef BRONZIN in Edvard Zucco s figuralno-ornamentalno slikarijo, ki so jo opremili s šestimi kronogrami. Sedanja slikarija je v stilu J. BROLLA iz konca 19. stoletja.

Kapelini "fasadi" krasi štuk, ki je plitvejši in finejši od onoga na povski empori ter izvira iz sredine 18. stoletja. V bistvu predstavlja dekorativno arhitekturo z mrežastim ozadjem, pred katerim dva puta odgrinjata baldahinsko zaveso, izza katere se prikazujeta očetov in materin grb komturja Kuheckega. Arhitekturo zaključuje vzvalovljena, lamrekinasto ovešena greda z vazama in školjko v sredini. V se je ovešeno s cvetno vitico, ki ob arhitek-

-turi pada navzdol. Ostenji slatoloka prepleta trak, ki oblikuje simetrične, deloma oglate like ter tu in tam razvije akantove poganjke. Štak v kaplah je enak onemu na slatoloku.

V levi kapeli je štukiranih na vsaki steni po dveje, sicer naslikanih pilastrov tako, da se oblikujejo trikotni podstavki za dekorativne kapele kapitele. Nad profilirano gredo se dviga dekorativna, iz volut in mreže sestavljena arhitektura, katero v temenu zaključuje viteški križ v konkavno straničnem oktogonu. V koteh nastajajo dekorativni paviljoni z lambrekinnastimi strešičami, v katerih stojita dve moški in dve ženski figuri: David, Izakova daritev, Žena z zemljo in zrakom ter Žena z vodo in ognjem. Med njimi na stenah oboka se štirje prizori v razgibanih, ovesenih okvirih: Zaroča Jožeka in Marije, Beg v Egipt, Jožefova smrt in Jožefove sanje. Vmesna polja so prevlečena s cvetnimi vejicami in trakovjem. V štuku je poleg poznobaročnih že kar precej klasicističnih stilnih prvin, ki datirajo njegov nastanek že po sredini 18. stoletja. Desna kapla ima v bistvu enako koncepcijo in razoreditev štuka, le da so v koteh štiri simbolične figure (papež s kadilnico, Žena z rogom in pelikanom, mledenik s psom, ključem in prisegajoče dvignjeno roko ter Žena s knigo in križem.) V ostalih štirih tuda manjših okvirih so upodobljeni prizori Nepomukovega življenja: spoved kraljice, kraj zahteva izdajo spovedi, Nepomuka vodi v zapor, Nepomuka vežejo na vltavskem mostu (l. 1383). Tudi v tem štuku, ki je delo iste roke kot prejšnji, se čuti klasicistična bližina, ki se napoveduje v nagiba po goloti in tanci, skozi katera prosevajo telesa. Štak je fino in kvalitetno delo iz časa okoli 1760 in potemtakem za d. brih 70 let mlajši od onega na empornini fasadi. Je severne proveniencije in verjetno avstrijsko delo. Zvonico in apsičo pokrivajo kamnite tlačne plošče ter banja odnosno rahlo potegnjena polkupola. Oba slatoloka sta zelo visoka, ppk in živoreba. Stene v zvonici pokriva romansko fugirani omet. Banjo pokrivajo ostanki slikarije iz leta 1832, delo graških slikarjev Franca in Jožefa KREUZERJA. Enako apsičo, katero je členila naslikana kompozitno-stebriščna arhitektura, ki je

nosila "kupolo" z okroglo odprtim temenom. Ogredje krasi klasicistične cvečne važe. Desno romanskega okna je sled gotske freske nedoločenega apostola (gotovo jih je bilo dvanajst) z napisnim trakom ob strani. Ker je po fresko vidna še starejša, neposlikana ometna plast, je jasno, da je freska recentna in to iz začetka 15. stoletja. Na obeh straneh apside sta zazidani lunetasti okna, ostanka ranobaročnih. Iz zvonice vodi v zakristijski del cerkve pp portal z globokim žleбом, ki izteka v ajdovo zrno. Zakristijo pokriva banja z dvema križnima paroma sosvodnic. Medaljonska slika adoracije božjega očesa, ki se nahaja v temenu, je bp.

Zakristijska veža in stopnišče, vodeče v oratorij sta bp, pač pa se v prostoru pod stopniščem kaže ladjin vogal, zgrajen iz klesanih blokov, torej romanska gradnja. V tlaku je manjša pp plošča z reliefom keliha in črkami CATOPPP. Verjetno je iz 18. stoletja.

Zvoničen in apsidalni prostor je bil po letu 1674 kot cerkveni presbiterij štukiran od J. SCHOMASSIJA. Tak je ostal do okoli leta 1760, ko je bil oddeljen od cerkve in spremenjen v kapelo sv. Trojice in MB Jeruzalemske. Ta pa je naglo propadala in je bila že leta 1832 v zelo slabem stanju. Takrat so jo obnovili, poslikala pa sta jo brata Kreutzerja iz Graza. Leta 1844 so zamenjali črn, pozlačen oltar s podobo sv. Trojice in MB s tabernakljem, ki je bil med leti 1618-1794 na glavnem oltarju in nato do leta 1844 na pevski empori mestne cerkve v Radgoni ter je bil tega leta obnovljen od Mariborčan Jožefa Reiterja. Nato je bil v kapelo prenešen krstilnik, s čemer se je kapela spremenila v krstilnico. Čas obnove je dokumentiral izginuli kronogram Sancta Dei genetrix Maria Virgo SVCCVRito nobis na oboku, ki daje letnico 1831. Kapelo je do leta 1838 ločil od cerkve le glavni oltar, tega leta pa so jo oddelili z zidom tako, da so zazidali prvega od slavo lokov.

Oprava: Glavni oltar je delo Jožefa HOLZINGERJA iz obdobja 1770-1790 ter kaže že močan klasicističen nadih. Ima široko sarkofagasto menzo z bogatim tabernakljastim nastavkom, desetimi klasicističnimi svečniki in tremi kanon tablicami z bogato pentljasto dekoracijo. Ločeni nastavek stoji na tlorisno razgibanem podstavku. Ima par stebrov in slopov, ki so kanelirani in kompo-

zlitni, rahlo usločeno golšasto in majhno atiko z božjim očesom v gloriiji in dvema klečečima eféboma na krilih. Kipa na zunanji strani stebrov predstavljata Petra in Pavla, sicer pa je značilna omejena vloga plastike in ornamentike nasproti oltarne arhitekture. Ppk, opl slika sv. Trojice je delo graškega slikarja J. Wohnsiedlerja iz leta 1831.

Pendantna oltarja v kapelah sta v bistvu okvirja velikih slik. Imata prôpre sti menzi z volutastima "tabernakljema", katerih levega krona slika sv. Mihaela, desnega pa sv. Alojzija iz tretje četrtine 19. stoletja. Oltarja sten je ločena od menze. Pri levem oltarju jo tvori zelo širok podstavek, ki oblikuje bazi za kanelirana stebra in za veliki vazi ob strani. Sledita golšasta kosa ogredja s slopoma in v sredi usločeno gredo, ki nosi razgibani, mrežasto okrašeni zaključek z vezama, volutama in Kristovo glavo. Ves nastavek zavzema ppk opl slika, katere okvir že najavlja klasicistično členitev s kočkami. Slika formata 210 x 408 cm prikazuje skupino putov s kadilnico. Slika je avstrijsko delo iz okoli 1762, ko je bil postavljen oltar, ter je bila restavrirana leta 1963.

Desni oltar ima plitvejši in ožji podstavek, nastavek tvorita pilastra z ra tnim popolnim ogredjem, zaključuje pa ga razgibano čelo z dvema angeloma. Nastavek krasí mrežasti okvir. Stirje leseni, rezljani svečniki so istodobni. Okvir slike se zaključuje konkavno.-konveksno. Slika formata 214 x 416 cm prikazuje Janeza Nepomuka, klečečega na oblaku, katerega velika angela nosita v nebo, polno putov in angelskih glav. Slika je delo istega slikarja kot prejšnja ter je bila tudi restavrirana leta 1963.

Oltarja sta iz leta 1762 in čeprav niata isto delo sta si vendar zelo podobna, saj služita predvsem za okvirja slik, kar je značilno za pozni barok.

Križev oltar ima sarkofagasto menzo in enako širok nastavek, katerega stebra sta nadomestili figuri Marije in Janeza ter zelo dekorativni voluti, ki nosita karkati v sredini zaokroženo golšasto ogredje. Atektonsko atiko nosita bogati voluti in usločena golšasta greda, zaključuje pa jo bogata rokokojaska ornamentika. Ves nastavek zavzema Križani s kelč čó Magdaleno in slika olje-les nočnega Jeruzalema, atiko pa ožarjeno srce. Oltar je neokusno

prébartan, sicer pa je dobro delo iz okoli leta 1760, ki kaže delavniške povezave na rogaške skupine Mersijev. Na oltarju je šest črnih klasičnih svečnikov v podobi stoječih orlov in okoli leta 1800.

Prižnica nasproti Križevega oltarja je enako delo kot on, le da je potrebna očiščenja. Je razgibanega ovalnega tlorisa z bogato oblikovano nogo, močnom tebuhom in bogatim baldahinom. Krase jo školjkasti motivi, štiri kartuše s simboli evangelistov in razgiban križrvmiški grb s putoma, baldahin pa lambrékini, kartuše, štiri izredno bogate volute in na vrhu sede či efeb s trombo. Včasih je prižničo krasilo več kronogramov z letnico 1762, pač na časom njenega nastanka.

Zadnji oltarni par je pendanten in iz leta 1826. Oltarja sta preprosta, postbaročna. Imata sarkofagasti menzi, plitvi podstavki s kipi Joahima in Ane ter Elizabete in Zaharija, nastavek s parom polstebrov in golšastima kosoma ogredja s kličočima angeloma, atiko s flankirajočima vazama in kot zaključek razgibano čelo. Sedaj sta v oltarnih nišah kipa LMB in Srca Jezusovega, iz leta 1892, prej pa sta bili sliki Marijinega spočetja in Valentina iz leta 1826, deli dunajskega slikarja N. Matitschecka. Oltar Marijinega spočetja je leta 1863 popravil Johan Jakober iz Ptuja, vsi oltarji pa so bili obnovljeni leta 1889.

Križev pot s 14 postajami je zanimivo delo, ki je sorazmerno dobro ohranjeno. Je pp opl ter prvotno obsegal 15 postaj, saj je jeruzalémskega tipa. Je delo graškega slikarja akad. Antona Klarmana iz leta 1836. Na prvi tabli je kronogram: Ihr Chisten Liebet VoLL InbVnst Das KreVz IesV zV eVrem HeIL.

Orglje so poznobidermajerske s prvimi načetki historičnih slogov. So iz srede ali tretje četrtine 19. stoletja. Prvotne so bile iz leta 1770.

Orglje so delo Lenarta Ebnerja iz Maribora, poslikal pa jih je leta 1859. Tomaž Kotnik iz istega mesta.

Cerkvene klopi so iz let 1833 in 1838.

V apsidi stoji zidana, kamnita menza s plitvim konkavnim profilom, ki kaže

gotске stilne prvine.

Okrogel marmornat krtilnik je iz belega, debelozrnatega marmorja ter ga krasi štiri obrazne maske - štiri rajske reke. Kot podstavek mu služi plošča z napisom, ki je hix zaradi okrogle oblike le deloma ohranjen. To je rimski nagrobnik, ki je bil okroglo obsekan in izvira iz prehoda 3. v 4. stoletje. Napis se glasi: EGNAT / O VALENTINI FIL / O CEIUS MAXIMUS / CON:- LIBERTUS ET... / ET SIBI ETAEMLO LUCIDAE / CONIUGI ET VALENTINAE / ET MAXIMAE ET VITALI ET / VECINO ET MAXIMIANO ET / UCIDAE ET LUC... / CONLIBERATI... / FR. P. XXXV BX / OINAC. Krtilnik je renesančno preprosto delo močno tektonskega značaja, tako, da na prvi pogled spominja kar na romantiko, proti čemer govori tip obraznih mask. V zakristiji je velika historična kredenca, poznobaročna omara, več baročnih vratnic, v oratoriju pa baročna omara iz mehkega lesa z bogatim okovjem iz 1. polovice 18. stoletja.

Oprema: Večna luč je neogotska, prvi lesteneč je iz konca 18. stoletja, drugi pa je historizujoč.

Sliki obeh Src sta delo Franca Nagerja iz Graza iz 1842, predloge zanju pa je izdelal jezuit Franc Stecher.

Sliki pp opl Uršule zaščitnice s plaščem in Frančiška Asiškega sta delo J. Schaara iz let 1868 in 1869 ter slabše kvalitete. Slika opl pp Rožnvenške MB je delo Matije Zeldnega iz leta 1854. Ena postaja križevega pota je preslikana v podobo Magdalene pod križem.

Velika, razgibana, opl slika Frančiška Saleškega je baročno delo povprečne kvalitete iz 1. polovice 18. stoletja, s prevladujočimi hladnimi toni. Predstavlja svetnika, stoječega v knjižnici, v katero se spušča glorijska angelov. Poscdje in paramenti so bp. V oratoriju je 5 kipov Marije z Jezusom, ki so deloma baročni in prav kvalitetni.

Od preme, katero omenja Danjkova kronika, ni ničesar več ohranjenega (portreti duhovnikov in svetnih vitezev, mašna obleka od Marije Terezije, -M.T. 1777, zastave, grbi, itd.)

Zvonik: Njegovo prvo nadstropje je bilo včasih križno obokano z opeko in ometano. Tu so precej visoko nameščene tri gotske line proti ladji pa sedaj zažidana kamenita pp vrata. Nekoliko nad to etažo začenja opečna gradnja stolpovega poviška iz leta 1674. Na enem bifornih stolpičev zvonove etaže s napisi. MP 1677, SM 1674, 1719, 1829, PLW. Zvonova sta dva in iz leta 1923. Eden je izdelek J.H. Bühla iz Maribora, drugi Strojnih tovarn in livarn Ljubljana.

Podstrešje: Ladjine stene so deloma opečne, deloma kamenite ter se v ladji-nem podaljšku ne ločijo, ker je bila ladja takrat povišana, kar dokazujejo tri nove luknje pri obočnih petah. Sled strehe na zvoniku dokazuje, da je bilo r- no sleme vedno enako visoko, le da je bila streha strmejša in zato ladjine stene precej nižje. Ker kaže ladja proti kapelama omet in venčni zidec, to d- kazuje, da je bila povišana pred prizidavo kapel in da je sedanji fablon d- bila šele takrat. Kapeli sta mogli biti prizidani šele koncem 17., verjetno: že v 18. stoletju. Ker ladja ne kaže enakega zidca na podstrešju zakristije in tudi severna kapela ne kaže ometa nasproti zakristiji, zato pa zvonik že hovi omet, to dokazuje, da je nastala istočasno z njegovo povišavo in poveča- vo ladje, samo da je imela poševno ne pa sedanjo pultasto streho. Na zakris- tijskem podstrešju je vidna romanska kamnita stena ladje in njena baročna povišava, izvedena v opeki. Tu stolp in ladja ne kažeta več originalnega fu- girahega ometa pač pa grob, neizravnani omet roza barve. Tu je tudi prebit d- top v stolp, ki je opečno dodelan ter iz časa prizidave kapaks zakristije z oratorijem.

Resume: Okolica Velike Nedelje se omenja že leta 1199, ko je bila iztrgana Madžarom. Izgleda, da je bila kmalu ustanovljena cerkev, ker se leta 1219 omenja župnik Ditrih. Leta 1222 je prvič in leta 1235 drugič dobil NVR patri- nat nad cerkvijo, ki se takrat imenuje ecclesia ad sanctam Dominicam in 128 ecclesia S. Marie virginis, torej posvečena je bila sv. Trojici in Mariji 7 žalosti, patroni jeruzalemskega hospitala. Ta cerkev je obsegala krajšo in

nižjo ter ravno stropano ladjo, nižji zvonik in polkrožno apsidno. V 1. pol. 15. stoletja je bila apsida poslikana in predelani njeni dve stranski okni. Leta 1674 je bila podaljšana, povišana in obokana ladja, vdolana pevska empore, povišan zvonik in prizidana zakristija z oratorijem. Pri tem je Štukerska delo opravil J. SCHOMASSI iz Milana. Dela so se končala z letom 1698, ko je nastala vhodna veža. Obe kapeli sta skoraj gotovo prizidka že iz 18. stoletja, katerega drugi polovici je nastala tudi sedanja cerkvena oprava. S postavitvijo glavnega oltarja okoli leta 1780 in zazidavo slavaloka 1838., se je apsidalni del spremenil v kapelo, ki je bila leta 1831. urejena in poslikana od graških bratov KREUZERJEV. Istega leta je bila obnovljena tudi zakristija, katere izginuli kronogram je dajal letnico 1832. Cerkevna zunanjsčina je bila zadnjič obnovljena leta 1901., notranjsčina pa leta 1838 in koncem 19. stoletja. Leta 1838. so našli še dvanaest prvotnih konsekracijskih križev.

Okolica: Okoli cerkve je bilo leta 1787 pokopališče, ki je bilo takrat prestavljeno na sedanje mesto. Ker je bila cerkev zaradi pokopališča že globoko zasuta, so leta 1838 odpeljali zemljo in splanirali prostor okoli nje. Blizu cerkve sta stali kapeli sv. Mihaela in sv. Ane, prva severno in druga severo zahodno od cerkve, nekoliko pod župnijskim vrtom. Kapela sv. Mihaela je bila star karnar, ki se omenja med leti 1236 in 1769 ter je bila podrtá med leti 1780-1790.

Kapela sv. Ane je bila zgrajena leta 1572 ter je imela nad vrati grb z napisom: LEONARDUS FORMENTI T.O. RITTER, COMTHUR DER NIED: OESTER BALLEY 1572. Tudi ta kapela je bila odstranjena med leti 1780-1790. Prvotna mala šola je iz leta 1823, sedanja velika pa iz leta 1895. Župnišče je bilo zgrajeno v letih 1749 - 1751, je dobilo leta 1819 sedanje ostrešje ter je bilo v notranjsčini pošteno popravljeno leta 1838. Je nadstropno, 8 x 4 osno poslopje s konsolastim portalom v tretji osi in vratnicami iz leta 1839. Etaži deli profiliran zidec, pritličje obtekaajo vodoravni pasovi, zamrežen na okna pa so v ušesastih okvirih. Nadstropje členijo deloma dvojni pilastri.

Okna so v ušesastih okvirih ter imajo police in karnise, pod seboj pa "trebučaste" balkone, okrašene s trakovjem in stiliziranimi viticami. Pilastri nosijo profilacijo in konkaven napušč. Dvoriščna fasada je preprosteje pilastersko členjena, ežo krasi prerpost štuk- okvir nekoliko bogatejše profilacije. Densna soba- stara župnijska pisarna je tudi štukirana. Stopnišče na dnu veže vodi v dvojnem pravokotnem zalomu v nadstropje v vežo, obokano s češko kapo in okrašeno z bogatim, razgibanim štuk-ovirjem v sredini, okroglimi ob straneh ter trakasto ornamentiko. Na desno sledi sobana z zrcalastim stropom, katerega krasi bogato vitičevje, osrednji razgibani medaljon pa oljna slikarija Olimpa, predstavljenega z Ateno, Apolonom in Merkurjem, ki je srednje kvalitete.

Stene členijo pilastri, po štiri na vsaki strani, ki nosijo profilacijo, potekajočo pod stropnim grlom. Tu visi slika pp opl Marije z Jezusom in Janezom Krstnikom, italijansko delo 16. stoletja v običajni renesančni kompoziciji. Tu se hrani srebrn, pozlačen kelih iz začetka 18. stoletja. Je zelo kvalitetno pasarsko delo. Okroglo nogo krase rezen treh operatničenih angelskih glav in fruktonov trije reliefi: Zadnja večerja, Jezus umiva Pet nogo in Oljska gora, nakar sledi bogat nodus, okrašen z angelskimi glavicami in ornamentami ter končno kupa, katere košek krase trije celofigurni angeli z arma Christi, vmes pa so reliefi Bičanja, Kronanja in Padca pod križem. Kelih je vreden posebne zaščite.

Kip Janeza Nepomuka tik pod gradom je samostojna plastika na baročnem podstavku iz leta 1744 ter je podobna dornavskim pa tudi izginulemu muretin-skemu, ki je bil iz okoli leta 1750.

Konservatorske opombe: Cerkev je v glavnem v redu vzdrževana, slabo pa je zvonikovo ~~priznanih~~ ostrešje. Priporočljiva bi bila strokovna konservatorska obnova njene zunanjščine in notranjščine, ki bi gotovo doprinesla pomembna odkritja k njeni 700-letni zgodovini.

Registerske opombe: Vzdrževalne stroške krije imetnik spomenika. Cerkev k. o. Velika Nedelja, parc. šte. 50, vlož. šte. 45, župnišče: k. o. Velika Nedelja parc. šte. 58, vlož. 40.

Ostalo: Miklova hiša hrani oltar hišne kapele iz Goričaka v Halozah, kjer

je bila vinogradna kapela sv. Jožefa. Oltar ima kronogram: DIVO Iosepho parenti pio IesV nVtritio VirgInis sponsa seqVe, sVaqVe VarasDInensis soCietas DICaVit, kar daje letnico 1760. Oltar ima konavno razgibano menzo s klečalnikom, predelo s podstavkoma za par stebrov, golčasta kosa ogreja, bogati krili in čelo, spleteno iz rokaja. V osrednji pps niši stoji kip sv. Jožefa, ob stebrih sta puta s kartušama, posamezne ploskve pa so okrašene z rokajsko ornamentiko. Oltar je kvalitetno delo, ki kaže na Holzingerja.

Poleg oltarja je tu še kropilnik s klečečim, brkatim možem, ki noši školj-kasti lavabo, zadaž pa se dviga akantov prepišt, iz katerega se dviga an-gel. Je kvalitetno delo, rezbarske, iz konca 17. stoletja.

Nato je omeniti zvon z napisom: MARTINUS FELTL GOSS NICH IN GRAZ ANNO 1776, pet malih baročnih figur, štiri pločevinaste svečnike iz okoli le-ta 1760, več mašnih knjig, bakrorežen križev pot iz 1. polovice 19. stol., bakrorežne podobe štirih letnih časov iz začetka 19. stol., pet pp opl slik sv. Jožefa, Magdalene, Marije dobrega sveta, Janeza Nepomuka, in Fran-ća Ksaverija, vse povprečne kvalitete in iz 18. stoletja, voščene jaslice, dva kolorirana bakroreza Ane in Rojstva, božjepotno podobo Franća Ksa- verija iz Zavrča, delo I. M. Kauperja iz Graza z veduto obeh završkih cerk- kva in graščine ter cinkografiji velikega pp formata, predstavljajoči sv. Jožefa in Marijo, delo Johanna Lorenta Haida in Gottlieba Heyslija iz Augsburga.

Koži nad Veliko Nedeljo, ki se pojavlja že na karti iz leta 1820 v P. Danj- kovi farni kroniki, je nadstropna, 5 x 3 osna stavba s pp portalom v osi fasade. Kamenit portal je opremljen z enako široko pdp svetlobo. Gradnja je opečna. Zadaž ima enosni prizidek s teraso. Stavba je sicer začetka 19. stoletja, a je močno predelana. Os stavbe predstavlja veža z desnim stopniščem. Stavbo odlikuje krasna lega na vrhu vinskega griča in dobra kompozicija z lipo in topoli ter drevesnim nasadom zadaž.

Na zadružnem domu je NOB plošča.

Na pokopališču je nagrobnik Petra Danjka, ki je župnikoval v letih 1831-

- 1873. Nagrobnik ima napis: Nevmerljiv je tvoj spomin/ bil si majki Slavi
zvesti sin. Danjko je pomemben kot slovničar in pisatelj ter kronist, saj
je spisal velikonedeljsko kroniko leta 1838- 1840.
Opombe:

Jože Curk :Zapiski mariborske topografije, 1966(?).

Šmarje pri Jelšah - p.c.sv. Roka

Slika sv. Janeza "ep. na sev. steni s patetično skupino angelov na vrhu
kaže na sorodstvo z neznanim slikarejm velikih kompozicij v Vel. Nedelji
Stelr, XXA, 1965, str.2

Na glavnem portalu o d vzh. strani grb in letnica 1729.

V eni zmed sob v vzh. traktu portreti pl.o.

1. Na hrbtu napis M.S. Zehetner Te.1734. Mož v vitežki opremi z veliko periko. lep originaeln okvir.

2. Iz pribl. istega časa. Ÿba dosti dobra, bržkone isti slikar.

Dva druga iz konca 17, stol ali zač. 18. stol, restavrirana, imata novo platno.

5. Napis zadaj na platnu Fahnrich Ehrich von G:Geyer. Slika je v neprvo-
tnem okviru in jo je ca 5 + 10 cm zapognjene nazaj, platno slabo, konec
17. stol, zač.18. V železni opravi, z veliko belo lasuljo.

6. Na hrbtu napis : Henericus Theabaldus Graff von Goltstein Tensch
ordens Ritter Land=Comenthus der Baley" osterreich auch Rathgebiettender
der Baley Biesen und Commendator zum Hungen Biesen in Collen dero Rom.
Kay.May.Geheimbter Rath undt undt Cammer Herr Natus anno 1649 den 20
aprilis actum 1704 den letzten Septembris.

David Richter fecit, Mož v bogatem plašču, železnem oklepu, velika be-
la lasuja. Dobra slikarija.

Na dvorišču vodnjak s kovano krono iz 17. stol. V zidu ob no-
tranjem vhodu s portalom z letnico 1723 reliefni kamen z grbom in napisom
Im Jahr 1612 hat der hochwürdige und wolgeborene herr herr Marquardt

freyherr zve Ekch und Hongersbach teyttsch ordens ritter lantcommenthur
der in o balley f"örstlicher durchl. Maximiliani des eltern ertzherzog(en)
(en) zu österreich geheimer rath obrist hoffmaist : dises gebai avff=
"örer und verfertiger lassen.

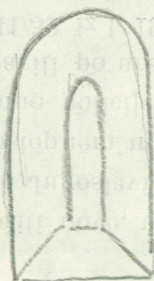
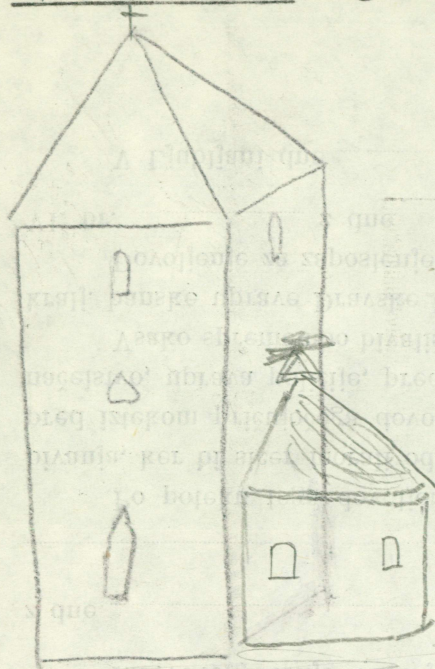
Zrayne rimski marmornat reljef. Z delfinom ribo, katere prednji
del je *king* in nago figuro na hrbtu *sepa koriga*.

pritlišni del stavbe na desno od vhoda v to dvorišče ima proti
dvorišču veliko ozko, gotsko strelnico, torej nekdam ta stran prostora.
Druga manjša štirioglata, malo širja lina je v hodniku, ki vodi od
cerkve k temu vhodu, na desno od nje še ena.

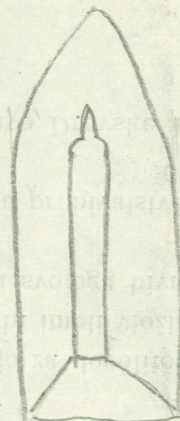
Glavni vhođ ima kamnit portal in pripravo za dviganje mostu
Na slepniku kamenti križ in črke I.R.V.C.S.D.N.O.B.F.

Zvonik ima pod sedanjimi linami letnico 1674. V spodnjem starej
rejšem delu ima na tri strani gotske ozke visoke s prišiljenim trolistom
završene line.

capitulum
Kapela oz. apsida ima ohranjena kamnit podstrešen venec in eno
(zadnje) okno s poševnimi platnicami in ozkim, visokim polkrožnozaključe
čnim romanskim oknom. Nad streho apside je v zvoniku vzdana zelo pri
mitivna doprsna skulptura s čudnim pokrivalom. Druga bradata skulptura
je vzdana v južni steni zvonika v isti višini romanske(?). Vd spo=
daj se ne da nič dolo nega reči.

romanski oblik

*gotički oblik
romaničniji
već vije*

Stele, XXXVI, 11.8.1925, str.13 - 16

Na menzi stojе 3 kamenite figure : Srednja Pieta, navadnega tipa. Kristove noge paralelne, stojе na koncu Marijinega plašča. gube bogato nabrane.

Slika v oltarju pl.o. Nemški vitez pred Marijo na visokem postamentu podpis na desni spodaj Martinus Altomonte Pinx anno 1724(?)

Marija izpodpasana visoko pod prsmi, na glavi ima belo pokrivalo, katerega konce drži z levo roko. Desna roka spira vrat. Kristove roke prekrizane na trebuhu. sedi na nizkem sedežu, brez naslonjala. Stranice so obdelane z gotskimi kompozicijami in nosijo 2 grba.

amen. Moderno novo polihromiran.

Ob straneh po en kip stoječe svetnice sv. Katarina in sv. Katarina. Zelo močna S črta, bogato gubanje, priostreni čevlji, krasni obrazki. Zelo dobri kipi l. pol. 15. stol.

V desni strani vzdana kamenita plošča, gravirano v ploskem reliefu. Portret klečečega viteza pred križanim, za njim grb. Nad njim od smrti vstal Zveličar in pogled na mesto. V baročnem okviru. Na levi zgoraj napis: Scio quod redemptor meus vivit et in novissimo die resurgam et novissimo circumdabor pelle mea et in carne mea videbo eum Ioan :19.1572

Ob klečečem možu napis: Leon. Formentin R.Lad Comen:der.n.o. balley Tevtshord:epo delo.

Portret pl.o. Mathias Jacob Kargl roj. 27.7.1738 v Wildonu, umrl

VELika Nedelja- grad, kapela.

5.

umrl 28.12.1812, posestnik Goritschackberg (Goriški vrh,) Gemalt von A^o
Schlanderer in Jahr 1805. Slab o ohranjen.

Stele, XXXVI, 13.8.1925, str.18. - 19'

V gradu v kapeli Altomontejeva slika M.b.

Majščena marmorna plošča z intarziranim klečečim vitezo pred križem, zgoraj
vstali Kristus, ~~pod~~ Jeruzalem zadaj, grb z napisom. Kamnitna intarzija
1572.

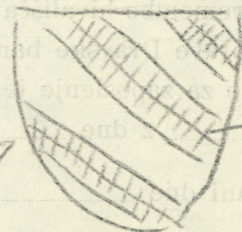
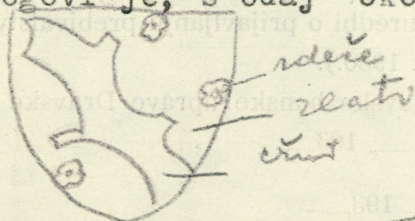
Na dvorišču lep epitaf (grbovni) iz 1.1612.

Cevc, Zap. XX., str.15. - 27.X.1950.

Pieta 82 cm vis, 72 cm široka, podstavek.

Sv. Katarina vis 92 cm., sv. Barbara vis.93.

Pieta: Tron brez naslonjala, je na obeh straneh dekorativno obdelan. Okrog
zgoraj strogo krogovišje, s odaj okonci ostavljen grb, na desni strani:
Na levi strani.

Vmesne proge poglobljene in zlate,

Materjal lep gost peščenec. Del draperije na levi strani pri tleh odbit.

Konci obeh nog odbiti. Plašč za vratom nabran podobno kapuci, vendar vrh odbit.

Na hrbtu kolikor je obleka obdelana, tron gladek

Sedanja slikarija je napravljena preko stare, vidijo se otoki, kjer je starejš

odpadla.

Sv.Katarina. Sedanja slikarija novejša, spodaj otoki starejšega grundiranja.Hrbet obdelan.Plašč potegljen v dveh požeznih visečih gubah preko hrbtna in pritisnjen k pasu s komolcem, da nastane na desnem boku bogat značilen nabor gub. Zelo izrazita S črta v kom oziciji stoje, tako v obrisu, kakor v gibanju v prostor.Obleka pokriva čevelj leve noge, vendar je zelo izražena. Drugod se preliva preko robov podstavka, ki je nepravilno 6koten.

Predmet v desni roki(puščica) odbit. Zelo elegantan ^{majhna} ~~roka~~ roka.

Sv. Barbara tudi novo polihromirana. Hrbet kaže eno požezno trebušasto gubo.

Lasje padajo v 3 pramenih po hrbtu.Istotako pri Katarini. prav tako zelo izrazita S linija v obeh smereh in prelivanje gub preko robov podstavka.

Sorodnost s ptujskogorskimi. Pro orcije telesa z nenavadno nizko nastavljenim kolenom leve noge, sklad oblek, fine nervozne ^{roke} ~~roky~~, nekam majhne glave, idealiziran izraz obrazov. Stolo sv. -arbare na vrhu dopolnjen iz lesa. Podobno težko a mehko prelivanje obleke. Skupnost z žal.Materjo. Način menkega gubanja, idealizirani tip obraza, nežne roke. Ni pa nikjer značilnosti stremenastih gub, kakor na Ptujski gori.

Marija je prepasana z enakim pasom kakor Katarina. Krone obeh svetnic deloma dopolnjene.

Stele, CX, 9.9.1940, str.55-57.

Gotski kipi : Pieta, sv. Barbara in sv. Katarina, prvotno na gradu v Vel.Nedelji, sedaj v ptujskem muzeju. Glej pdo Ptuj - muzej, list 45.

V drugem dvorišču je vzidan kamen z grbom in napisno tablo v hrustančasti ornamentiki. Napis poroča, da je 1612 Markvard Freyher zve Eckh vnd Hungernbach deželni komtur nem.viteškega reda ta grad sezidal.

Prehod v to dvorišče ima l.1723. Na levi od njega je notranji trakt, ki ima v pritličju 4 oglate podolgaste line z gotskimi posnetimi robovi.

Ena je zelo dolga in sominja na strelno linol

Stele, 27.3.1936, str.33

Kapela v gradu: Strop ima dekorativne štukature iz 1.pol.18.stol.
V oltarju slika M.božje s podpisom Martinus Altomonte Pinx. ano 1720(zadnje ne jasno)

3 gotski kipi iz mase:

1.Pieta sedeča na obojestransko z grbi in krogovičjem okrašenem tronu brez naslonjala. Spada v vrsto lepih Pieta, kakor je Starogorska pri Podčetrtku, 82cm visoka. Dobro barvana.

2. sv. Katarina 92 cm vis, podo nega dela kot ona, močno skrivljena v S črti, fin izraz. Okrog in okrog izdelana.

3. Iste visokosti in roke, sv. Barbara. Izredno fino delo iz okr.1420.Sorodno ptujskogorski delavnici.

Stele, CXXIII, 27.3.1936, str. 34-35.

Im Steiermark waren im 16. Jahrh. zwei Steinnätzer tätig : Michael Holzbecher und Andreas Peschku. Der Corresp. Joseph Wastler berichtet in dem XIII Band N.F. der Mittheilungen über ~~die~~^{ein} in Steiermark befindliche oder in diesem Lande angefertigte Werke von zwei obenerwähnten Steinnätzer gemacht.
Diese Werke sind:

- 1.Platte mit dem Jahreszahl 1550, enthält ein Communionsgebet, die Schrift Fraktur, die Buchstaben erhalten. Jeztz im Antiken - Cabinet des Joanneums in Grätz.
2. Wappentafel, Jahre 1570, in der mitte das Wappen Leonhart Fromentin von Tolmain in Verbindung mit dem Wappen des deutschen Ritteordens.
- 3.Spieltischplatte aus dem Jahre 1589, für Erzherzog Karl II von Steiermark und dessen Gemahlin Maria von Bayern verfertigt.
4. Jagd tischplatte mit dem Jahreszahl 1589.
5. Tischplatte mit Darstellung einer Türkenschlacht. Aus dem Jahre 1589 und Unterschrift des Michael Holtzbecher.

6. Kalendarium, aus einem Weingartshause in der Nähe von Grätz stammend. Unten die Unterschrift von Andreas Peschku, und Jahreszahl 1602.
7. Kreisrunde Tischplatte. Monogram A.P. und Jahreszahl 1607
8. Tischplatte. Diese wurde laut Inschrift im Jahre 1610 von Andreas Peschku für Schulund Rechenmeister in Grätz, für den Erzherzog Ferdinand gearbeitet.
9. Gerichtstafel im Rathhause zu Radkersburg vom Jahre 1615, von A.Peschku
10. kleines Sonnenuhrblatt aus dem 18.Jahrh.
11. " " Die Jahreszahl 1769. Die beiden letzten Objekte zeigen uns dass sich die Technik der Steinätzung in Steiermark bis über die Mitte des 18.Jahrh. erhalten hat.

Die angeführten Werke machen uns zwei in der Technik von Steinätzung arbeitende Künstler von Grätz namhaft, Michael Holzbecher und Andre Peschku.

M.Holzbecher war als " Lichtkämmerer " am Hofe Erzherzog Karl II in Grätz angestellt. Der andere Andre Peschku ist im Jahre 1570 geboren und zwar in Beneschau in Böhmen. Im Jahre 1602 lebt er in Straubing. Vom Jahre 1609 lebt er bis zum seiner Tode im Grätz.

In der Capelle des dem deutschen Orden gehörigen Schlosses Grosssontag bei Friedau befindet sich auch eine geätzte Steintafel. Das war eine 39 cm hohe und 42 cm breite Wappentafel des Leonhard Fromentin von Tolmain, Landes-Comthurs der nieder-österr. Balay des deutschen Ordens. Nato podaja pisec opis table. Plošča je iz l.1572 . Glede na sličnost že preje omenjene plošče št.2 je njen mojster Michael Holzbecher.

Na Dunaju v posesti Adolpha Ritter von Schwarzenfeld se je nahajala druga plošča štajerske proveniencie. Nato sledi opis plošče, ki nosi grb rodbine Speidl in l.1594. Je to namizna plošča in delo ~~andreas peschku~~ Holzbecherja.

MDZK: št.N.F.13, 1.1887:Die Technik der Steinätzung und deren Künstler in der Steiermark im 16.und 17.Jahrh. von J.

Wastler. *sh. I.*

št. N.F.20,1.1894:J.Wastler Die Steier. Steinätzer...

sh. 139

Graščina ima letnice: 1612, 1728, 1729 in 1730, ki jo dokazujejo dve gradbeni fazi okoli leta 1612 in med leti 1728-1730. Iz druge gradbene faze je predvsem stopnišče z vhodnim portalom pazduhašte oblike. Podrobno: ni opis in zgodovina gradu je star posebnega študija.

Poleg gradu stoji kip Janeza Nepomuka iz leta 1744. Sestoji iz betvastega na vogalih z volutami okrašenega podstavka iz rumenkastega peščenca in kvalitne plastike iz apnenca. Kvaliteten spomenik kaže sorodstvo z dornavskimi plastikami tega časa. Poleg spomenika raste tisa.

Kapela OT v vasi je bp.

Jože Curk: Zapiski mariborske topografije, 1964.